

Izvorni naučni rad

UDK: 336.765:-029:32:338.486.1:94 (497.6)

Prof.dr. Edin Ramić¹

**BRČKO DISTRIKT BOSNE I HERCEGOVINE –
HISTORIJSKI I UPRAVNO-POLITIČKI KONTEKST**

Sažetak

U radu je predstavljen historijski razvoj i upravno-administrativni položaj Brčkog i okoline od srednjovjekovnog perioda pa do savremenog doba i ustavno-pravnog statusa kao Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. U uvodnom dijelu dat je kratak pregled prirodno-geografskih odlika a u središnjem dijelu predstavljen je historijsko-civilizacijski razvoj prostora Brčkog i okoline do formiranja Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi

Brčko distrikt BiH, Arbitražna odluka, OHR, uprava, administracija

**THE DISTRICT OF BRČKO IN BOSNIA AND HERZEGOVINA –
HISTORICALLY AND POLITICALLY-ADMINISTRATIVE CONTEXT**

Abstract

This paper presents the historical development and managerial and administrative status of Brcko and its surroundings from the medieval period to the modern era and the introductory section provides a brief overview of the natural and geographical features in the central part presents a historical and civilizational development area of Brcko and the environment to the formation of the Brcko District of Bosnia and Herzegovina.

Key words

Brcko District of BiH, Arbitration Resolution, OHR, governance, administration

¹ Fakultet za upravu pridružena članica Univerziteta u Sarajevu

UVOD

Geografski posmatrano Brčko se nalazi u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine, tj. nalazi se na granici sa Republikom Hrvatskom i 20 km daleko od tromeđe tri države (Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine). Brčko se nalazi na desnoj obali rijeke Save i zauzima površinu od 493,3 km², što predstavlja manje od 1% ukupne površine Bosne i Hercegovine (51.129 km²). Smješteno u Posavini, područje Brčkog se nalazi u prilično niskoj riječnoj dolini koja čini dio bazena rijeka Save, Brke i Tinje. Nadmorska visina se, zavisno od terase koju formiraju rijeke, kreće od 85 m do 200 m (85%). Izuzetak su sjeverni obronci planine Majevice u južnom dijelu ovog područja sa nadmorskom visinom od 200-400 m.

Brčko je značajno čvorište ključnih prometnica u pravcima istok-zapad i sjever-jug i rijedak je multimodalni transportni čvor (ceste, plovna rijeka, željeznica) u Bosni i Hercegovini. Prostorni položaj Brčkog determinira povezanost njegovog šireg zaleđa i gravitacionog područja sa regijama u centralnoj i istočnoj Evropi. Osnovna hidrografska karakteristika Brčkog je rijeka Sava. Uz to na ovom području se nalazi i veći broj manjih rijeka, kanala i drugih vodotokova: Tinja, Brka, Lomnica, Rašljanska rijeka, Štrepačka rijeka, Zovičica i Lukavac. Izvorišta ovih vodotokova se nalaze uglavnom na području planine Majevice. U kompleksu podzemnih voda nalaze se velike rezerve za snabdijevanje stanovništva i privrede.

Zbog veoma slabe ili gotovo nikakve arheološke obrade ovog područja, ne može se sasvim pouzdano govoriti od kada datiraju prva naselja na području Brčkog i okoline. No bez obzira na tu činjenicu, može se govoriti o kontinuitetu življenja na ovim prostorima, još od prahistorije, o čemu svjedoče slučajni nalazi predmeta iz bronzanog doba, kao i predmeta iz kasnijih perioda – antike i srednjeg vijeka.

HISTORIJSKO-CIVILIZACIJSKI RAZVOJ DO AUSTROUGARSKE OKUPACIJA

Početakom I stoljeća nove ere ove prostore osvajaju Rimljani, da bi nakon pada Zapadnog Rimskog Carstva (476.g.), ovi krajevi kratko vrijeme pripadali državama Istočnih Gota i Avara. U VI i VII stoljeću ove prostore postepeno naseljavaju slavenaska plemena tokom velike seobe naroda.

Nešto više podataka o ovom kraju imamo iz kasnog srednjeg vijeka. Naime, Brčko se prvi puta spominje u okviru *Srebreničke banovine* osnovane po padu srednjovjekovne Bosne pod Osmanlijsku vlast 1463. godine. Ugarski kralj Matija Korvin je tokom 1464. godine skupio vojsku za novi pohod protiv Osmanlija. Međutim, nije krenuo prema Jajcu, već je ofanzivu prenio na sjeveroistočnu Bosnu gdje je uspio zauzeti Srebrenik i još tri grada, najvjerojatnije gradove na Savi: Brčko i Novi, te grad Teočak.²

Osvajanje Sjeveroistočne Bosne bio je i glavni uspjeh ugarske protivofanzive. Mađari su u sjevernoj Bosni osnovali 1465. godine dvije banovine: *Jajačku* sa sjedištem u istoimenom gradu, koja je obuhvatala porečje Vrbasa sve do ušća u Savu sa gradovima: Jajce, Banja Luka, Greben, Soko, Jezero, Vinac i drugi, i *Srebreničku* sa sjedištem u gradu Srebreniku. U ovu banovinu spadali su, osim Srebrenika još i gradovi: Tešanj, Soko, Barka i Waja. Barka je Brčko, dok za Waju nije pouzdano utvrđeno o kom se gradu radi. U početku je *Srebreničkoj banovini* (1465.-1474.) morao pripadati i Teočak, o obuhvatala je svakako i Gradačac.³

Od osnivanja 1465. godine pa do svoje propasti, *Srebrenička banovina* mnogo trpi u stalnim pograničnim sukobima, ali se dugo i održava. Konačno 1520/21. godine Osmanlije zauzimaju teritorij *Srebreničke banovine* a time i područje Brčkog. Ovaj prostor će novom administrativnom i teritorijalnom podjelom u okviru Osmanskog carstva doći u sastav *Zvorničkog sandžaka*.

U Osmanskim izvorima spominju se dva srednjovjekovna grada koje su Osmanlije zatekle na Savi i tu postavili svoje posade. To su Brčko i Novi kod Brezovog Polja.⁴ Brčko se od tada intenzivnije razvija kao naselje na ušću rječice Brke u Savu., a pripadalo je *nahiji Koraj* u *Zvorničkom sandžaku*. Ova nahija se prostirala zapadno od Bijeljine u poriječju Lukavca. Godine 1533. *nahija Koraj* je obuhvatala 14 sela i jednu naseljenu mezru, i to:

² Mada je moguće da su tvrđave Brčko i Novi (Novska tvrđava bila je smještena na desnoj obali Save, na samom ušću potoka Lukavica, oko 6 kilometara od današnjeg Brezovog Polja), koje se spominju prvi puta tek 1548. godine, nastale poslije 1526. godine, kada su granice Osmanskog carstva izbile na rijeku Savu. Ove tvrđave su trebale poslužiti Osmanlijama kao polazište za daljnja osvajanja preko Save.

³ Handžić, Adem, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Svjetlost, Sarajevo, 1975., str. 36.

⁴ Oba ova grada Osmanlije su održavali sve do Bečkog rata (1683-1699), kada su porušeni. O tome vidi u Handžić, A., *Tuzla i njena okolina...*, op. cit., str. 31. i 46.

Korenitu, Bili Potok, Brdник (Brnjik), Žirovnicu, Maoču, Štrepce, Skakavu, Pčelić(Čelić), Rahić, Labusku ili Dedekovo, Brezik, Ljutnicu, Hrgove, Hmeljin Zagon i mezru Ostrojno. Navedena naselja su imala ukupno 264 kuće i 38 mudžereda, od čega 53 muslimanskih kuća sa 13 mudžereda.⁵

Poslije 1526. godine Osmanlije se iz bosanske Posavine prebacuju u Slavoniju i počinju svoja osavajanja oko Bosuta. U tvrđavi Brčko, Novi i drugim zadržali su se graničari – *ulufedžije*. Nakon što su Osmanlije završili osvajanja u Slavoniji i Srijemu, uspostavom komunikacijskih veza sa jedne na drugu obalu Save, započeo je življi promet između Bosne i Prekosavlja preko Brčkog i Novog. U navedenim tvrđavama radile su skele putem kojih se održavala veza sa Slavonijom i Sremom. Na njima se naplaćivala carina na robu. Podizanjem utvrđenja, Osmanlije grade i puteve koji će ih povezivati sa južnim dijelovima zemlje. Tada je sagrađen i put od Tuzle prema Brčkom, koji se u izvorima spominje već 1548. godine. Sa otpočinjanjem proizvodnje soli u Tuzli i njenom prodajom na sjeveru u Slavoniji i Sremu, a otuda dalje u Austriju i zapadnu Europu, Brčko postaje značajan tranzitini centar preko koga se vrši izvoz tuzlanske soli.

Brčko i Novi su postepeno sa pomjeranjem granica na sjever u Srem i Slavoniju gubili sve više obilježja graničnih gradova. Do danas nisu sačuvani nikakvi ostaci utvrđenja u Brčkom. Pretpostavlja se da je ono u XVI stoljeću moglo biti locirano na samom ušću rječice Brke u Savu, po kojoj je, vjerovatno, i dobio ime. U drugoj polovini XVI stoljeća Brčko se osjetno razvija, dok podgrađe tvrđave Novi sve više stagnira. Novi nije imala dobru perspektivu razvoja, s obzirom na to da osnovni uslovi razvoja nisu više strateški nago privredni i donekle komunikacijski. Kad je riječ o komunikacijama, Brčko je imalo značajnu ulogu u odnosu na Novi. U Brčkom oživljava tranzit robe i ljudi koji odlaze u Slavoniju i obratno. Zahvaljujući tim okolnostima počinje da se širi predgrađe brčanske tvrđave, koje sve više poprima obilježja gradskog naselja. Uprkos toj činjenici Brčko još ni 1600. godine nije steklo uslove da bude proglašeno *kasabom*. I te godine spominje se kao *varoš*, u kome je muslimansko stanovništvo (oko 35 kuća) dobilo privilegij kasablija. Tada su se čini se stvorili preduslovi za kasabu. U naselju je podignuta džamija, a otvoren je i pazarni dan kao i u drugim kasabama. U ovo burno vrijeme druge polovine XVI stoljeća i Brčko je, kao i ostali gradovi na granici, bio na izvjestan način utvrđen palisadom,

⁵ Handžić, A., *Tuzla i njena okolina...*, op. cit., str. 132.

opkopan sa vodom ili pak zidom sa okopom i vodom. Zid je štitio samo kasabu ili mahalalu sa čaršijom i imao je svoju ulogu i svrhu samo dok se nisu razvile mahale izvan grada.

Poslije 1620. godine Brčko se počelo intenzivnije razvijati sve do 1716. godine, kada postaje značajna varoš. U to doba je u njemu (oko 1650. godine) izgrađena prva džamija u Atikmahali, koja se nalazila na samom ušću rječice Brke u Savu, a izgradio ju je izvjesni Ali-paša. U ovom periodu izgrađene su i dvije javne banje uz lijevu obalu Brke, kao i jedna kula, a pokaldrmisane su i ulice.

Područje Brčkog, pa i tvrđava Novi od Požarevačkog do Beogradskog mira (1718.–1739.), dolazi pod vlast Austrije. U austrijskim izvještajima nova kula se spominje 1725. godine kao ruševina. Očigledno je ovaj kraj nakon bečkog rata u svakom pogledu opustio. Međutim, kada je Beogradskim mirom 1739. godine granica između Osmanskog carstva i Austrije uspostavljena na rijeci Savi, ponovno oživljava privreda i komunikacija preko ovog prostora. Razvoj privrede, obrta, zemljoradnje i stočarstva posebno je vidan u periodu od 1743. do 1768. godine kada su mirnije granice između Osmanskog carstva i Austrije.

Brčko je tokom XVIII st. bio *palanka* sa utvrđenjem od brvana ili jakog kolja opletenog šeperom, i sa vanjske strane donekle nasut zemljom. Oko utvrđenja nalazio se hendek, a iznad samog ulaza u palanku čardak sagrađen najčešće od hrastovine koji je služio umjesto kapiluke. U Brčkom, utvrđenoj palanci, i u toku XVIII st. bile su stacionirane osmanske vojne posade sastavljene od različitih rodova vojske. Vojska je bila smještena u čardacima. Nije sačuvan nikakav trag takvog čardaka u Brčkom, vjerovatno zbog toga što su oni građeni od hrastovog drveta

Sredinom XIX stoljeća, prema novoj administrativnoj podjeli, Brčko sa okolinom postalo je *kotar*, kome je od 1867. godine na čelu bio *kajmakan*, a do tada se zvao *mudir*. Brčanski kotar se tada prostirao na površini od oko 920 kvadratnih kilometara i u svom sastavu je imao 90 sela. U kotaru Brčko, prema prvom zvaničnom popisu koje su uradile osmanske vlasti 1851. godine, bilo je:⁶

⁶ Analizu ovog popisa vidjeti u *Brčko i okolina u radničkom pokretu i NOB*, Tuzla, 1985., str. 61.

	Kuća	Muških stanovnika
Muslimana	1.099	3.563
Pravoslavnih	1.012	2.963
Katolika	730	2.769
Cigana	79	218
UKUPNO	2.920	9.487

U toku osamostaljivanja Srbija je prognala gotovo svo muslimansko stanovništvo. Pod pritiskom Rusije, sultan Mahmud II je 29. augusta 1830. godine izdao *hatti-šerif* kojim objavljuje da se svi muslimani iz srbijanskih sela, osim onih direktno vezanih za gradove, moraju iseliti iz Srbije. Definitivno, svo muslimansko stanovništvo je prognano iz Srbije u periodu od 1862. do 1867. godine. Tada su se prognani muslimani naselili uglavnom u sjeveroistočnu Bosnu (Tuzla, Janja, Bijeljina, Brčko, Brezovo Polje, Orašje i dr.). prema objavljenim historijskim dokumentima samo u toku 1862. godine, npr. u Brezovo Polje se naselilo 295 domaćinstava sa 723 muška člana iz Užica, Šapca i Sokola. Iste godine u Brčko se doselilo 15 domaćinstava sa 36 muška člana beogradskih muhadžira.⁷

Poslije 1830. godine u Brčko su se počeli naseljavati i Jevreji koji su područje cijele Bosne i Hercegovine počeli naseljavati krajem XVI st. jer su protjerivani iz Španije u kojoj u to vrijeme vlada teror i inkvizicija. Godine 1838. izgrađena je u Brčkom zgrada Srpske pravoslavne škole, a 1864. i pravoslavna crkva. Od 1862. godine u Brčkom je i sjedište katoličkog župana.

Septembra 1869. godine u Brčkom je uveden telegraf, pa je tako ovaj grad bio povezan modernim putem sa glavnim centrom Sarajevom. Godinu dana kasnije, 2. aprila 1870. godine Brčko je dobilo i svoju poštu. U to vrijeme brčanski trgovci imaju već dobru saradnju sa susjednom Austrijom, a preko nje i sa drugim evropskim zemljama. Kao posljedica jačanja i razvoja brčanske trgovine došlo je do premještanja austrijskog konzulata iz Tuzle u Brčko 1862. godine, kao i proširivanja parobrodarske linije Brčko-Beograd-Oršava-Golac, iste godine.

⁷ Hodžić, Šaban, *Migracije muslimanskog stanovništva iz Srbije u sjeveroistočnu Bosnu između 1788-1862 godine*, Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, knj. II, Tuzla, 1958, str. 65-143

BRČKO U NOVIJOJ HISTORIJI – OD 1878. GODINE DO DANAS

Prilikom austrougarske okupacije 1878. godine Brčaci su, pod vodstvom kajmakana Mehmed-bega Ćerimagića i Nike Ristanića, pružili snažan otpor okupacionim četama i time se pridružili organizovanom otporu koji su na nivou Bosne i Hercegovine predvodili Muhamed-ef. Hadžijamaković (Sarajevo, 1815.-1878.), duhovni vođa cijelog pokreta, šejh i muderis Gazi Husrev-begovog hanikaha, Kaukčija Abdulah-ef. (Sarajevo, 1820.-1878.) hafiz, dugogodišnji imam Begove džamije u Sarajevu, te pljevaljski muftija Mehmed Nurudin Vehbi-ef. Šemsekadić (Pljevlja 1827. - Stambol, 1887.), vrlo obrazovan, odličan orator i strateg. Snage organizovanog vojnog otpora u Brčkom brojale su oko 600 boraca i dva manja topa. Do prvog okršaja brčanskih domoljuba sa okupatorom došlo je 16. septembra 1878. godine kod naselja Lončara i Krepšića, već 17. septembra mnogo jače okupacione snage napale su i sam grad Brčko i osvojile ga oko 8. sati naveče. U borbi za Brčko austrougarska vojska je, prema zvaničnim podacima, imala 43 mrtva, 9 nestalih i 61 ranjenog vojnika. O gubicima branilaca nema podataka.⁸ Odmah po osvajanju grada zavedena je vojna uprava koja je trajala sve do 1. januara 1880. godine kada je uspostavljena civilna uprava ali je i dalje u gradu ostao jak vojni garnizon.

U novoj administrativnoj organizaciji i upravi Austrougarske monarhije, *srez Brčko* doživljava vidan društveno-ekonomski razvoj. Ukidanjem granica omogućeno je trgovačko uključivanje na cijelo austrougarsko tržište. Brčko se počinje modernije razvijati u pogledu urbanističko-arhitektonskih rješenja izgradnje grada. U Austrougarskom periodu otvoreno je osamnaest škola. U periodu od 1883.-1886. godine otvorene su osnovne škole u Gornjem Rahiću, Gornjem Bukviku, Lončarima i Čeliću, a do 1914. godine počele su s radom i ostale osnovne škole u naseljima sreza Brčko. Godine 1894. brčanski trgovac Alijaga Kučukalić je svojim sredstvima izgradio medresu nazvanu „Čačak“ po porijeklu samog darodavca. Učitelj osnovne škole Ivan Lopušić 1883. godine pokrenuo je list koji se zvao „Bosanac“ i štampao ga u Vinkovcima jer je Brčko prvu štampariju dobilo tek 1897. godine. Jevreji su 1880. godine sagradili sinagogu, a 1881. godine izgrađena je i Bijela džamija. Godine 1883. položen je kamen temeljac i katoličkoj crkvi.

⁸ Kreševljaković, Hamdija, *Front Slobode*, Tuzla, br. 338, od 7. marta 1953. godine

Gradska vijećnica u Brčkom sagrađena je 1892. godine. Vijećnica je izgrađena u pseudo-maurskom stilu. Zgrada bolnice završena je augusta 1886. godine, a hotel „Posavinu“ sagrađio je 1891. godine trgovac Alija Kučukalić. Septembra 1894. godine dovršena je izgradnja velikog mosta preko Save, koji je bio dug 775 metara. Tako je Brčko modernom željezničkom saobraćajnicom spojeno sa svijetom. Prvi voz 13. septembra 1894. godine dočekan je sa najvećim oduševljenjem. Krajem XIX stoljeća (1899.), Brčko je dobilo i električno osvjetljenje. Početkom XX st. u Brčkom je radilo pet hotela – *Grand Posavina*, *Central*, *Orijent*, *K caru austrijskom* i hotel *Marije Kohov*, kao i 6 banaka. U tom periodu Brčko je imalo i nekoliko etivaža za suhu šljivu, industriju špirita, dvije pilane, dvije ciglane itd.

Za vrijeme austrougarske uprave etnička struktura stanovništva na prostoru Brčkog i okoline postaje složenija. Doseljavaju se kolonisti, činovnici, zanatlije, obrtnici. Kolonizirani su Česi, Nijemci, Poljaci, Rusini i drugi. Istovremeno traje iseljavanje muslimanskog stanovništva na prostor Osmanskog carstva. Iseljavanje je naručito bilo intenzivno na početku austrougarske uprave, zatim poslije ustanka 1882. godine kao i u toku borbe za muslimansku autonomiju od 1899. do 1909. godine, kao i za vrijeme balkanskih ratova. Uprkos navedenim činjenicama i u austrougarskom, kao i u osmanlijskom periodu, najbrojnije stanovništvo Brčanske regije bili su Bošnjaci muslimani koji su najviše koncentrirani u gradu Brčkom kao i u naseljima u dolini rijeke Brke, što se vidi i iz popisa stanovništva 1879. godine:⁹

Naselje	Ukupno	Muslimana	Pravoslavnih	Katolika	Judaista
Brčko	2901	1843	919	93	46
Brod	149	147	2	-	-
Brka	690	690	-	-	-
Ćoseta	107	107	-	-	-
Islamovac	41	41	-	-	-
Karavlası	235	-	235	-	-
Maoča	476	476	-	-	-
Omerbegovača	170	170	-	-	-
Palanka	545	545	-	-	-

⁹ Tabela predstavlja konfesionalni sastav stanovništva naselja u dolini rijeke Brke 1879. godine. Više o etničkoj i kulturno-religijskoj strukturi stanovništva Brčkog vidjeti u Dr. Salih Kulenović, Dr. Izet Ibreljić, *Etničke i kulturno-religijske strukture stanovništva Brčkog i okoline do agresije na R BiH 1992*, Članci i građa za kulturnu historiju istočne Bosne, knjiga 17, Tuzla, 2002., str. 97- 105.

Gornji Rahić	862	862	-	-	-
Rašljani	166	166	-	-	-

U cijelom srezu Brčko tj. u osamdeset i jednom naselju po popisu iz 1879. godine živjelo je ukupno 25.400 stanovnika. Od toga je bilo najviše muslimana 12.249 (52%), pravoslavaca 7.472 (32%), katolika 5.665 (24%) i 46 Jevreja.¹⁰

Prema popisu stanovništva iz 1910. godine Brčko je bilo najnaseljeniji srez u tuzlanskom okružju. Od ukupnog broja stanovnika prema ovom popisu najbrojniji su bili Bošnjaci. U samom gradskom području živjelo je Bošnjaka 3.144 (48%), Srba 1.761 (27%), Hrvata 1.372 (21%), ostalih 240

U periodu između dva svjetska rata izvršena su dva popisa stanovništva (1921. i 1931. g.) pomoću kojih možemo pratiti demografski razvoj ovog područja. Međutim, rezultati ovih popisa objavljeni su za općine kao najniže upravne jedinice. U publikovanju rezultata ovih popisa nije bila praksa da se bilo koji podaci objavljuju i za naselja, tako da se za ovaj period ne mogu tačno preračunati podaci za područje koje danas pokriva Brčko distrikt Bosne i Hercegovine ili teritorij općine Brčko do 1992. godine. U srezu Brčko po popisu iz 1921. godine nalazile su se općine: Brčko (grad), Brezovo Polje, Bukvik, Gornji Rahić, Donja Mahala, Obudovac, Orašje (grad) i Čelić. Kasnije je područje sreza prošireno, pa je na popisu 1931. godine srez Brčko pored pomenutih obuhvatao o općine Bosanski Šamac, Crkvina, Domaljevac, Gornji Žabar, Slatina i Tramošnica.

Međutim, i pored ovoga možemo sasvim precizno pratiti demografske karakteristike uže gradske zone i tokom ova dva spomenuta popisa:

Popis godine	Ukupno stanovnika	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali
1921	6832 (100%)	3218 (47%)	1954 (29%)	1458 (21%)	202 (3%)
1931	7780 (100%)	4034 (52%)	1856 (24%)	1689 (22%)	201 (2%)

Poslije Drugog svjetskog rata Brčko se intenzivno industrijalizira i urbanizira. Grade se novi urbani sadržaji – stambeni objekti, saobraćajnice, školske zgrade, zgrada fakulteta, bolnica. Primjetan je i značajan industrijski razvoj

¹⁰ Brčko i okolina u..., op. cit., str. 65.

koji Brčko svrstava u red najrazvijenijih sredina u Bosni i Hercegovini: *Interplet* – tvornica tekstilne industrije koja je 1991. godine upošljavala 1870 radnika; modna konfekcija *Mladost*; fabrika namještaja *Šipad* u kojoj je radilo 1535 radnika; *Bimeks* – proizvodnja i prerada mesa; tvornica ulja i špirita *Bimal*; tvornica stočne hrane *Posavka*; tvornica za preradu voća *Bosnaplod*; tvornica akumulatora *Tesla*, itd.

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, općina Brčko je imala ukupno 59 naselja u kojima je živjelo 87.627 stanovnika na površini od 493 kvadratna kilometra, sa gustom naseljenosti od 177,7 stanovnika na kilometar kvadratni. Nacionalna struktura stanovništva općine Brčko po popisu iz 1991. godine izgleda ovako:

PODRUČJE	UKUPNO STANOVNIKA	BOŠNJACI	HRVATI	SRBI	OSTALI
Općina	87627 (100%)	38128 (43,5%)	22252 (27%)	18128 (21%)	8630 (10%)
Grad	41406 (100%)	22994 (56%)	2894 (7%)	8253 (20%)	7265 (17%)
<i>Ruralno područje</i>	46221 (100%)	15823 (34%)	19358 (42%)	9875 (21%)	1365 (3%)

Po odlukama Dejtonskog mirovnog sporazuma, kojim je zaustavljen rat u Bosni i Hercegovini, sprovedena je međunarodna arbitraža o statusu područja općine Brčko. Međunarodni tribunal je donio konačnu odluku 5. marta 1999. godine, a 18. augusta iste godine je donesen Aneks ove odluke. Po nalogu supervizora za područje Brčkog 8. marta 2000. godine uspostavljen je Brčko distrikt Bosne i Hercegovine koji je obuhvatao cjelokupnu teritoriju općine Brčko u granicama od 1. januara 1991. godine.

Na osnovu konačne odluke Arbitražnog tribunala za oblast Brčko, 8. marta 2000. donijet je i *Statut Brčko distrikta*. Statut je omogućio uspostavljanje Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, kao jedinstvene administrativne zajednice koja se nalazi pod ekskluzivnim suverenitetom Bosne i Hercegovine. Bivše tri općinske administracije (Brčko Grad, Brčko Gornji Rahić i Brčko Ravne) koje su specifikum proistekao iz odbranbeno-oslobodilačkog rata od 1992 do 1995. godine, su prema odredbama ovog Statuta ujedinjene u multietničku zajednicu – Brčko distrikt Bosne i Hercegovine. Prema Statutu: Distrikt je jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave pod

suverenitetom Bosne i Hercegovine; Distrikt nema drugu zastavu i grb osim zastave i grba Bosne i Hercegovine; bosanski, hrvatski i srpski jezik te latinično i ćirilično pismo su u ravnopravnoj upotrebi za sve službene svrhe; Distrikt je demilitarizovan; Distrikt ima sopstvenu policiju, sudove i javno tužilaštvo.

Parlamentarna skupština BiH je na 49. Sjednici Zastupničkog doma, održanoj 25. marta 2009. godine, i na 27. sjednici Doma naroda, održanoj 26. marta 2009. godine, donijela Amandman I na ustav Bosne i Hercegovine, čime je Brčko distriktu osiguran ustavno-pravni status u okviru države Bosne i Hercegovine.

LITERATURA

IZVORI:

- Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine
- Ustav Bosne i Hercegovine

KNJIGE I STUDIJE:

- Aličić, A., *Uređenje Bosanskog ejaleta od 1789. do 1878.*, Sarajevo, 1983.
- Grupa autora, *Brčko i okolina u radničkom pokretu i NOB-u*, Tuzla, 1985.
- Handžić, A., *Dva popisa Zvorničkog sandžaka*, Sarajevo, 1986.
- Handžić, Adem, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Svjetlost, Sarajevo, 1975.
- Imamović, Mustafa, *Pravni položaj i unutrašnje-politički razvitak BiH od 1878 do 1914*, Sarajevo, 1976.
- Evlija Čelebi, *Putopis* (prev. Hazim Šabanović), Sarajevo, 1996.
- Kreševljaković, Hamdija, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1980.
- Pelidija, Enes, *Bosanski ejalet od Karlovačkog do Požarevačkog mira (1699.–1718.)*, Sarajevo, 1989.
- Šabanović, Hazim, *Bosanski pašaluk, postanak i upravna podjela*, Sarajevo, 1982.

ČLANCI:

- Aličić, A., *Uredba o organizaciji vilajeta 1867. godine*, POF, XII–XIII, Sarajevo, 1962./63.
- Baotić, Zvonimir, *Velika seoba iz sjeveroistočne Bosne u vrijeme bečkih ratova (1683. -1699.)*, Nova et vetera – revija za filozofsko-teološke i srodne discipline, XXXVIII, I–II, Sarajevo, 1988.
- Ćatić, Alija, *Bilješke o Koraju i Tutnjevcu*, GZM u BiH, XIII, Sarajevo, 1901.
- Ćurić, Hajrudin, *Školstvo u sjeveroistočnoj Bosni posljednjih decenija turske vladavine*, Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, II, Tuzla, 1958.
- Ćurić, H., *Ustavni zakon Bosanskog vilajeta*, GDI BiH, XX, Sarajevo, 1972./73.
- Dedić, Mehmed, *Brčko – grad u regiji*, Pogledi, br. 7, Tuzla, 1998.
- Handžić, A., *Stari grad Novi na Savi*, GDI BiH, XIV, Sarajevo, 1964.
- Hodžić, Šaban, *Migracije muslimanskog stanovništva iz Srbije u sjeveroistočnu Bosnu između 1788. i 1862. g.*, Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, II, Tuzla, 1958.
- Kreševljaković, Hamdija, *Front Slobode*, Tuzla, br. 338, od 7. marta 1953.
- Kulenović, Salih, Ibreljić, Izet, *Etničke i kulturno-religijske strukture stanovništva Brčkog i okoline do agresije na R BiH 1992.*, Članci i građa za kulturnu historiju istočne Bosne, knjiga 17, Tuzla, 2002.
- Suljkić, Hifzija, *Spomenici islamske kulture u Brčkom*, Hikmet, (IX), br. 3-4 (99-100), Tuzla
- Šabanović, H., *Vojno uređenje Bosne od 1463. do kraja XVI stoljeća*, GDI BiH, XI, Sarajevo, 1961.